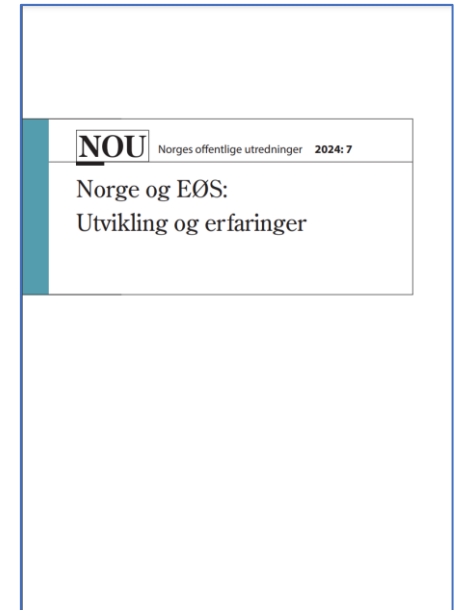

Norge og EØS: Utvikling og erfaringer

Line Eldring
Partnerforum, 7. mai 2024

6. mai 2022: Kongelig resolusjon om EØS-utredning

Vedlegg til kongelig resolusjon 6. mai 2022 om mandat for et utvalg som skal gjennomføre EØS-utredningen

Bakgrunn

Hurdalsplattformen varsler at regjeringen vil «gjennomføre en utredning for å vurdere erfaringene fra EØS-samarbeidet de siste 10 år. I den forbindelse skal det blant annet utredde erfaringene nærstående land utenfor EU har med alternative avtaler med EU». Forrige utredning om EØS-samarbeidet ble lagt fram i 2012 (NOU 2012:2 «Utenfor og innenfor Norges avtaler med EU»). Utredningen var et resultat av arbeidet til et forskningsbasert og bredt sammensatt offentlig utvalg (Sejersted-utvalget).

Oppdrag

Et offentlig utvalg skal utrede erfaringene med EØS-avtalen og andre relevante avtaler med EU (EØS-samarbeidet) de siste ti år. Regjeringen ønsker at utredningen (heretter «EØS-utredningen») omfatter særlig følgende tema:

- Sentrale utviklingstrekk i EØS-samarbeidet de siste ti år.
- Betydningen av det indre marked og annet samarbeid innen rammen av EØS-avtalen for norsk økonomi og næringsliv, herunder for utviklingen av norsk industri i det grønne skiftet.
- Konsekvenser av EØS for norske borgere og norsk samfunnsliv, på bred basis.
- En analyse av hvordan EØS-avtalen og fri bevegelse av arbeidskraft har påvirket det norske arbeidsmarkedet, den norske arbeidslivsmoellen og mulighetene for et anstendig arbeidsliv, inkludert spørsmål som sosial dumping og kabotasje i transportnæringen.
- Handlingsrommet i EØS-samarbeidet, og hvordan dette kan utnyttes bedre, både hva gjelder norsk medvirkning når EUs politikk og regelverk utformes, i gjennomføringen av EØS-regelverk nasjonalt og gjennom ivaretagelse av nasjonale interesser innenfor gjennomførte EØS-regler. Utvalget vil her blant annet kunne se hen til de vurderingene som er gjort i rapporten «Departementenes EØS-arbeid», juni 2021. Utvalgets bes også drøfte reservasjonsretten.
- En vurdering av kravet om EØS-relevans som grunnlag for å avgjøre hvilke deler av EUs regelverk som må inntas i EØS-avtalen, herunder blant annet EØS-komiteens rolle i den sammenheng.
- En analyse av erfaringene med EØS-avtalen i et demokratiperspektiv, inkludert spørsmål som i hvilken grad EØS-samarbeidet omfatter politiske beslutninger som tillå nasjonale myndigheter og i hvilken grad EØS-avtalen avgrensner Norges muligheter til å ha nasjonale særregler på ulike felter.

- Juridiske og institusjonelle konsekvenser av EØS-samarbeidet, herunder utviklingstrekk med betydning for **topilarsystemet** i EØS, inkludert kostnader ved å opprettholde **topilarsystemet**. Utvalget bes blant annet om å drøfte utviklingen av EU-byråer og gi en vurdering av de ulike tilknytningsformene til EU-byråene.
- En gjennomgang av fordeler og ulemper ved EØS-avtalens dynamiske karakter.
- EØS-samarbeidet som mulig plattform for utenriks- og sikkerhetspolitisk samarbeid med EU, særlig i lys av utviklingen i EU-samarbeidet etter Russlands krig mot Ukraina. Utvalget bør også drøfte graden av merverdi utover det transatlantiske og europeiske utenriks- og sikkerhetspolitiske samarbeid Norge har i NATO.
- EØS-samarbeidets rolle i krisehåndtering og beredskap, herunder helseberedskap, inkludert avveininger mellom nasjonale kapasiteter og internasjonale samarbeidsløsninger som EØS-samarbeidet. Utvalget bør belyse erfaringene Norge gjorde med EØS-samarbeidet under covid-pandemien.
- EØS-samarbeidets betydning for å løse de globale klima- og miljøutfordringene, samt Norges muligheter til å stille strengere klima- og miljøkrav enn EU-regelverket krever. Utredningen bør også belyse i hvilken grad EØS-avtalen påvirker norske myndigheters muligheter til å oppfylle nasjonale målsetninger om å kutte utslipp raskt, for eksempel innen skogpolitikken.
- EØS-samarbeidets betydning for norsk energipolitikk og forsyningssikkerhet.
- EØS-samarbeidets rolle for bekjemping av grensekryssende kriminalitet
- En analyse av hvordan konkurransereguleringen og reglene som følger av EØS-avtalens bestemmelser om offentlige anbud virker i det norske samfunnet og politiske målsetninger reglene ev. kan komme i konflikt med.
- En gjennomgang av hvordan EØS påvirker norsk distriktspolitikk og lokaldemokrati (primær- og fylkeskommuner), inkludert mulighetene for å videreutvikle ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift.
- En vurdering av erfaringene Storbritannia, Sveits og Canada har fra sitt avtalebaserte samarbeid med EU.
- EØS-avtalens relevans for det nordiske samarbeidet og i hvilken grad nordisk samarbeid er avhengig av EØS-rammeverket.

Utvalget står fritt til å identifisere andre problemstillinger som er relevante for hovedoppgavet.

Utredningen skal være poengtert, kortfattet og lett tilgjengelig også for ikke-spesialister. Den bør inneholde operative tilrådninger for hvordan norske myndigheter best kan ivareta norske interesser i samarbeidet med EU.

Organisering av arbeidet

Utvalgets arbeid settes i gang innen utgangen av mai 2022. Utvalget skal få et eget sekretariat. Utvalget kan ved behov innhente faglig bistand underveis, fra kompetansemiljøer i og utenfor Norge, samt berørte myndigheter. Utvalget skal legge utredningsinstruksen til grunn. Utvalgets rapport i form av en NOU skal legges fram for Utenriksdepartementet innen utgangen av 2023. Midler til utredningen avklares i budsjettprosessen. Om godtgjøring gjelder de til enhver tid gjeldende bestemmelsene i Statens personalhåndbok for godtgjøring mv. til leder, medlemmer og sekretærer i utvalg.

**Krisehåndtering
og beredskap**

**Situasjonen i
verden og EU**

**Forvaltningen
av EØS**

**Utviklingen i
avtalen(e)**

Klima og miljø

Demokrati

**Utenriks- og
sikkerhets-
politikk**

**Erfaringene med
EØS-samarbeidet
siste 10 år**

Arbeidsliv

Næringsliv

Energi

**Sveits, UK og
Canada**

Handlingsrom

Økonomi

**Institusjonelle
ramme-
betingelser**

Utvalgets sammensetning

- **Line Eldring** (leder), Fellesforbundet
- **Stig Eidissen**, KS
- **Halvard Haukeland Fredriksen**, Universitetet i Bergen
- **Oda Helen Sletnes**, pensjonert diplomat
- **Christian Anton Smedshaug**, Agri Analyse
- **Anne Elizabeth Stie**, Universitetet i Agder
- **Knut Erling Sunde**, Norsk Industri

[NOU 2024: 7 Norge og EØS: Utvikling og erfaringer](#)

- ✓ Les kapittel 1 (15 sider) – det gir god oversikt over utvalgets hovedfunn, vurderinger og tilrådinger
- ✓ TBU for EØS?

Utviklingen i EØS-samarbeidet

- Ingen land har tettere samarbeid med EU, uten å være medlem
- Samarbeidet og integrasjonen har blitt enda bredere og tettere de siste 10 årene
- EØS-avtalen er bærebjelken i Norges samarbeid med EU – som alt i alt inkluderer ca 100 avtaler
- EØS-avtalen har holdt tritt med utviklingen i EUs regulering av det indre marked også det siste tiåret
- EØS-arbeidet i departementer og direktorater har blitt stadig mer omfattende

Hovedbudskap i utredningen

- Et samstemt utvalg
- Verden og Europa har endret seg – et turbulent tiår
- Europapolitikk er realpolitikk
- EØS-30-åringen leverer fortsatt varene
- Men vårrengjøring er nødvendig
- Skjer veldig mye i EU – henger EØS med?
- Politisk styring viktig
- EU vil ha like vilkår og forpliktelser – og ønsker ikke unntak og særordninger for enkeltland (jfr Storbritannia og Sveits)

Forvaltning og håndheving av EØS-avtalen

Utvalgets tilrådinger:

- ✓ **Etterslepet på innlemming av nye rettsakter i EØS-avtalen bør reduseres**
- ✓ Avtalepartene bør arbeide for å få på plass generelle retningslinjer for tilpasning til topilarstrukturen
- ✓ For EØS-relevante EU-byråer med myndighet til å treffe bindende vedtak, bør det fortrinnsvis etableres løsninger som legger denne myndigheten til ESA
- ✓ ESA må tilføres nok ressurser
- ✓ ESA må være best mulig oppdatert på situasjonen i Norge
- ✓ EFTA-domstolen bør styrkes
- ✓ **Mer må gjøres for å bevare og videreutvikle EØS-kompetansen i forvaltningen**
- ✓ Ordningen med norske nasjonale eksperter til Kommisjonen bør utvides og styrkes
- ✓ De nasjonale ekspertene bør inngå i en mer langsiktig plan for å styrke EØS-kompetansen i relevante departementer

Demokrati og handlingsrom

- Overskuddet i nytte og underskuddet i medbestemmelse har blitt større
- Demokratiproblem vs samråderett
- EØS-avtalen sikrer også borgere i Norge rettigheter
- For lite kunnskap om EØS i Norge – på alle nivåer
- Handlingsrommet størst før beslutningene tas i EU
- Viktig å ikke innsnevre handlingsrommet unødige i praktiseringen av regelverket
- Nabolagssjekk!

Økonomiske effekter av EØS-avtalen

- Hovedbildet fra forskningen er at **effekten av det indre marked på økonomisk vekst, velferd, investeringer og handel har vært klart positiv**
- Sannsynligvis har effektene vært **en god del større** enn tidligere anslått
- ✓ *Norske myndigheter bør være særlig oppmerksomme på endringer i EUs regelverk som ikke omfattes av EØS-avtalen, men som likevel kan ha stor betydning for konkurransevilkårene i det indre markedet.*
- ✓ *Utvalget understreker betydningen av å ivareta den norske arbeidslivsmodellen innenfor det indre markedet.*

Erfaringer fra andre land (Storbritannia, Sveits, Canada)

*«Alle de tre tilknytningsformene skiller seg fra EØS-avtalen på flere avgjørende punkter. **Ingen av disse avtalene gir samme tilgang til det indre marked som det EØS-avtalen gjør.»***

*«Gjennomgangen viser at EUs avtaler med Sveits, Storbritannia og Canada dekker færre områder og i mindre grad sikrer markedsadgang enn det EØS-avtalen gjør. **Etter utvalgets vurdering, gir EØS et bredere, dypere og mer forutsigbart samarbeid, som samlet sett ivaretar flere interesser og behov.»***

Hva nå?

- *«Tross store endringer i våre omgivelser det siste tiåret, har hovedlinjene i den norske samfunnsdebatten om Norge og EU vært mer uforandret.»*
- *«Det er et faresignal når temaer som berører så mange, blir diskutert av for få.»*

Kjør debatt!